

Nulägesbedömning utifrån kvalitet och likvärdighet

Fördjupningsavsnitt ÅR 2023

2024-01-19

Förord

Förskolenämnden i Göteborgs stad har ansvar för 353 kommunala förskolor och cirka 24 300 barn¹ inskrivna i stadens kommunala verksamheter. I egenskap av huvudman för förskolan i Göteborgs stad ska förskolenämnden systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Ett av huvudmannens ansvar för förskolan är att säkerställa en likvärdig utbildning, oberoende av var den bedrivs. Det innebär att huvudmannen ska ta hänsyn till socioekonomiska förhållanden och sträva efter att utjämna skillnader utifrån barns förutsättningar. Ansvaret ställer krav på stadens politiska ledning att avsätta och fördela tillräckliga ekonomiska resurser utifrån behoven i verksamheten. På övergripande nivå har förvaltningsledningen ett ansvar att organisera förvaltningens stödjande funktioner och rikta insatser för att möta de olika behov barnen har.

Årets rapportering ger en övergripande nulägesbedömning av utbildningen i stadens kommunala förskolor utifrån likvärdighet och förskolans kompensatoriska uppdrag.

¹ december 2023

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Socioekonomiskt index	5
2	Nulägesbedömning utifrån kvalitet och likvärdighet	5
2.1	Språk	6
2.2	Ledarskap	7
2.2.1	Förskollärare	7
2.2.2	Barnskötare	9
2.2.3	Förutsättningar som påverkar	9
2.2.4	Rektor i förskolan	10
2.3	Planering och uppföljning/SKA	12
2.3.1	Huvudman	12
2.3.2	Rektor	13
3	Slutdiskussion	13

1 Inledning

I skollagen framgår att utbildningen ska vara likvärdig och att hänsyn ska tas till barns olika behov. Förskolan ska sträva mot att kompensera för och uppväga skillnader i barnens förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Tidiga insatser har stor potential att motverka skillnader i utveckling och lärande genom barnets hela utbildning och långsiktigt öka måloppfyllelsen för fler barn².

Göteborg är en segregerad stad där barns förutsättningar, erfarenheter och behov ser mycket olika ut. Förskolans utbildning behöver utformas på varierande sätt på olika förskolor. Det finns ett behov att granska förvaltningens nuläge och styrning utifrån den del av Skollagen som anger skyldigheter utifrån likvärdighet och det kompensatoriska uppdraget.

I Skolinspektionens tematiska granskning³ visar att otillräcklig kvalitet och avsaknad av ett kompensatoriskt arbete på förskolor i socioekonomiskt svagare områden riskerar att ge långtgående negativa effekter på både individ- och samhällsnivå. I ett samhälle med bristande likvärdighet i såväl förutsättningar för som utformning av undervisningen, är förskolans kvalitet och aktiva kompensatoriska arbete av stor betydelse.

Skolverkets nationella kvalitetssystem⁴ lyfter fram att framgångsfaktorer gällande kompensatoriska insatser att på alla nivåer i verksamheten kan ta sig uttryck i ett kontinuerligt och systematiskt arbete. Hela styrkedjan samarbetar för att skapa möjligheter att kompensera för skillnader i barns olika förutsättningar och behov i undervisningen.

Det ställer krav på stadens politiska ledning att avsätta och fördela tillräckliga ekonomiska resurser utifrån behoven i verksamheten. På övergripande nivå har förvaltningsledningen ett ansvar att organisera förvaltningens stödjande funktioner och rikta insatser för att möta de olika behoven barnen har. Årets fördjupningsavsnitt granskar förvaltningens ansvar utifrån fjolårets identifierade utvecklingsområden:

- Språk
- Ledarskap
- Planering- och uppföljning/SKA

Slutsatserna i rapporten baseras på underlag utifrån den systematik som förvaltningen sedan bildandet arbetat fram för att huvudman ska få den information som krävs för att kunna ta sitt ansvar. Dessa underlag består av nyckeltal⁵, enkäter, analyser från kvalitetsdialoger, skriftlig planering och uppföljning, samt rektors kvalitetsbedömning per förskola.

² Persson 2015

³ Skolinspektionen 2023

⁴ För beskrivning se Skolverket "Faktorer för framgångsrik skolutveckling". Länk i referenser

⁵ Ett av underlagen, förvaltningens indikatorsystem, redovisas i sin helhet sist i dokumentet

1.1 Socioekonomiskt index

För att beskriva nuläget utifrån ett kvalitets- och likvärdighetsperspektiv för barnen i förvaltningens kommunala förskolor har en genomlysning skett utifrån index i relation till de förutsättningar som förskolorna har och som kan påverka kvaliteten.

Det socioekonomiska indexet byggs upp av nio olika socioekonomiska bakgrundsvariabler som räknas fram och beställs av Statistiska centralbyrån (SCB) varje år. SCB tittar bland annat på föräldrarnas utbildningsnivå och inkomst, om det är en eller två föräldrar som bor med barnet samt utländsk bakgrund. Indexet speglar förhållandet i barngruppen vid respektive mättillfälle och är en sammanvägning av samtliga barns unika förutsättningar på varje förskola.

Utifrån SCB:s index har förvaltningen en resursfördelningsmodell med ett strukturbelopp på 5 procent. Syftet med resursfördelningsmodellen är att säkerställa att fördelningen styrs till barn med störst behov för att uppväga skillnader i barns olika förutsättningar och därmed främja likvärdigheten i Göteborg.

Förvaltningens förskolor har delats in i tre index-grupper.

Indexuppdelning ⁶	Indexspann	Antal förskolor
10% lägst index (minst sårbara barn)	37–53	40
80% mellanindex	54–171	276
10% högst index (mest sårbara barn)	172–239	35

Figur 1. Förvaltningens indelning av förskolor i indexgrupper, som är utgångspunkt för rapportens redovisning.

I rapporten benämns indexuppdelningen 10 procent lägst index som *bäst förutsättningar* och 10 procent högst index som *sämst förutsättningar*.

2 Nulägesbedömning utifrån kvalitet och likvärdighet

Utgångspunkten för nulägesbedömningen är dokumenterade utmaningar för 2023 som framkommit. Förvaltningen identifierade ett antal utvecklingsområden i slutet av 2022⁷ som berör personalens

⁶ En majoritet av förvaltningens kommunala förskolor ingår i underlaget. De förskolor som undantagits har särskilda förutsättningar och blir på totalen missvisande för resultaten av enskilda nyckeltal.

⁷ Se Förvaltningens årsrapport 2022, bilaga 2

uppdragsförståelse och pedagogisk medvetenhet, arbetsplatskultur och förhållningssätt, språkligt utvecklande arbetssätt gentemot barnen likväl som språklig kompetens hos personal, organisation, struktur och systematiskt kvalitetsarbete (SKA) samt fysiska lärmiljöer. Under 2023 har olika insatser pågått i förvaltningen för att möta utvecklingsbehoven.

Gemensam nämnare för de ovan identifierade områdena är språk, ledarskap samt planering och uppföljning/SKA. Dessa områden redovisas och analyseras utifrån förvaltningens tidigare nämnda ansvar för kvalitet, likvärdighet och utifrån det kompensatoriska uppdraget.

2.1 Språk

Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom läggs grunden till att barnen på sikt tillägnar sig de kunskaper som alla i samhället behöver (Lpfö 18 s.8).

Förvaltningens underlag visar att rektorerna identifierar personalens kunskaper i det svenska språket som avgörande för undervisningens kvalitet och en god måluppfyllelse.

Kvaliteten i det språkutvecklande arbetet skiftar mellan och inom förskolorna. Något som påverkar kvaliteten är verksamhetens möjlighet att möta den språkliga variationen bland barnen i förskolorna, inte minst utifrån ett likvärdighetsperspektiv och i relation till förskolans kompensatoriska uppdrag.

Utifrån de insamlade underlagen kan förvaltningen konstatera att merparten av stadens kommunala rektorer har en insats för något språkutvecklande- och/eller läsutvecklingsarbete men att det råder en betydande variation kring förskolornas förutsättningar att erbjuda en rik språkmiljö och att arbeta med språkutveckling. Variationen visar sig både utifrån barngruppernas behov av stimulans och medarbetarnas behov av kompetensutveckling i svenska språket.

Förvaltningen erbjuder förskolor möjlighet att ansöka om olika språkutvecklande kompetensinsatser. De flesta av insatserna är initierade av rektor utifrån deras bedömning av utvecklingsbehov. Totalt har förvaltningen under 2023 haft i gång insatser på 124 förskolor, med stöd av språkutvecklare. Fördelningen av insatserna visar att stadens förskolor med de mest sårbara barnen och högst index har fått ta del av cirka 10 procent av insatserna. Merparten av dessa insatser har bestått av *Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SOKA)*.

Barnens förutsättningar att tillgodogöra sig undervisning på förskolor med högt index handlar inte sällan om barnens språkkunskaper. På en del förskolor finns det inga eller få barn med svenska som första språk. Möjligheten att använda barngruppens språkkompetenser på samma sätt som i en grupp med fler barn med svenska som första språk minskar.

Därför behöver rektor ha en tydlig planering och strategi för sin verksamhet inom denna indexgrupp. Här ser förvaltningen en förflyttning. Fler rektorer har strategiska planer för det språkutvecklande arbetet. Detta utmanar förvaltningen att tillhandahålla kompetensutveckling på ett sådant sätt att det möter behoven. Underlagen visar att de fortbildningar som förvaltningen erbjuder inte alltid möter rektors behov. Inte sällan är utvecklingsinsatsens kunskapsnivå för hög för personalen, vilket medför att utvecklingsinsatsen inte ger önskad effekt hos personalen eller resultat i barnens språkutveckling. En annan utmaning för rektor är organiseringen av insatsen. Behovet på en enskild förskola kan vara så stort att det är omöjligt att planera för och avvara personal i den utsträckning som fortbildningsinsatsen kräver.

Samtidigt ser förvaltningen förskolor i högindexspannet som bedriver eget evidensbaserat språkutvecklande arbete. Där har rektorsteam gemensamt tagit fram långsiktiga språkstrategier och leder ett genomgående förändringsarbete framåt med bland annat metodhandledning och tydliga målkriterier.

De förskolorna med bäst förutsättningar, har tagit del av drygt 5 procent av insatserna.

Förvaltningen ser att de övergripande insatserna fördelas jämnt över samtliga tre indexgrupper. Varken resurser i form av språkutvecklare, som är jämnt fördelade utifrån geografiskt område, eller i form av kompetensinsatser fördelas utifrån det kompensatoriska uppdraget.

2.2 Ledarskap

Ett kompetent ledarskap möjliggör att barn får goda förutsättningar för utveckling och lärande. Skolverkets framgångsfaktorer för ett kompetent ledarskap på alla nivåer präglas av långsiktighet, tillit och tydlighet. Ett ledarskap som anpassas efter behov och situation, samt har fokus på att bygga goda och hållbara relationer.

Det pedagogiska ledarskapet är en förutsättning för att skapa en framgångsrik förskola med fokus på god måluppfyllelse i relation till de nationella målen.

2.2.1 Förskollärare

Ledarskapet för förskollärare innefattar att leda målstyrda processer och i undervisningen ansvara för att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Andelen förskollärare varierar nationellt. I jämförelse med övriga storstadsregioner (Stockholm 33 procent och Malmö 30 procent⁸) har

⁸ Se Kolada

Göteborg en högre andel legitimerade förskollärare. Snittet för andelen förskollärare i förskoleförvaltningen är 38 procent, och förvaltningens drygt 1 970 förskollärare (okt 23) är ojämnt fördelade över staden.

Förskollärartätheten, det vill säga antalet förskollärare i förhållande till antalet barn, ger kunskap både om tillgången till att bedriva undervisning och utveckling samt rektors möjligheter att organisera arbetet på förskolan utifrån läroplanens riktlinjer. Snittet i staden är 14,2 barn per förskollärare. Högst förskollärartäthet är det på förskolor där barnen har som bäst förutsättningar, med snitt på 13,5 barn per förskollärare. Lägst förskollärartäthet har barnen på förskolor med sämst förutsättningar där barnens är mest sårbara. På dessa förskolor är snittet 15,9 barn per förskollärare.

Lägre förskollärartäthet påverkar och försvårar förskollärares ansvar i undervisningen, men även möjligheten att utveckla utbildningen tillsammans med andra förskollärare. Att befinna sig i dessa förutsättningar medför även andra utmaningar för förskollärares ledarskap och undervisningstid, som skiljer sig från övriga stadens förskolor. Det är inte helt ovanligt att andra delar av verksamheten behöver prioriteras framför undervisning, så som relationsstärkande arbete och kommunikation med vårdnadshavare. I kvalitetsdialog med rektor framkommer att den lägre andelen förskollärare på förskolorna verkar resultera i att förskollärares roll och ansvar inte prioriteras och att arbetsuppgifter fördelas utan hänsyn tagen till utbildningsbakgrund.

Dessutom förekommer det en variation *mellan* stadens förskolor, oavsett socioekonomiskt index kring barnens tillgång till förskollärare:

Indexgrupper	Andel Förskollärare (okt 23)	Variation inom indexfältet
10% lägst index	41,3%	20–71%
80% mellanindex	38,3%	0–75%
10% högst index	31,9%	7,7–50%

Stadens snitt; 38%

Figur 2, visar andelen förskollärare fördelad utifrån de tre indexgrupperna i förvaltningen.

Trots den begränsade tillgången av förskollärare på de förskolor i staden där barnens förutsättningar är som mest sårbara (med snittet 31,9 procent andel förskollärare) visar underlagen att det på ett antal av de här förskolorna finns goda förutsättningar för utbildningen och god undervisning. Förutsättningarna för att bedriva undervisning på förskolorna inom indexgrupperna varierar, vilket utmanar läroplanens genomslag.

Utvecklingsarbete kopplat till ansvars- och arbetsfördelningen mellan förskollärare och barnskötare pågår i förvaltningen. Det är långa processer och utifrån det kompensatoriska uppdraget har förvaltningen i nuläget svårt att uppfylla kravet med en likvärdig undervisningstid.

2.2.2 Barnskötare

Barnskötarens ledarskap sker då de genomför utbildningen och i medverkan av undervisningen. Andelen barnskötare har ett snitt på ca 48 procent i förvaltningen.

På förskolorna där barnen har mest gynnsamma förutsättningar är snittet för andelen barnskötare 41 procent. Det är alltså detsamma som snittet för andelen förskollärare.

Barnen med de mest sårbara förutsättningarna får möta en verksamhet med en högre andel barnskötare än förskollärare. Snittet för barnskötare i gruppen med högst index är 60 procent.

Indexgrupper	Andel Barnskötare (okt 23)	Variation inom indexfältet
10% lägst index	41,3%	10–71,4%
80% mellanindex	47,5%	0–81%
10% högst index	60,3 %	40,9–77,8%

Stadens snitt; 48,1%

Figur 3. Förvaltningens indelning av förskolor i indexgrupper, som är utgångspunkt för rapportens redovisning.

Förvaltningen har identifierat att kompetensnivån hos barnskötarna varierar, bland annat beroende på olika typer av barnskötarutbildningar. För att möta detta och höja grundkompetensen hos dem som behöver, har förvaltningen under året erbjudit tillsvidareanställda barnskötare att ta del av fortbildning. Drygt 8 procent av stadens barnskötare har deltagit. Fördelningen av deltagandet mellan de tre indexgrupperna är relativt jämn. Att fördelningen av utbildningsplatser är jämn och inte är kompensatoriskt tillsatta, kan bero på att det varit en utmaning att avvara flertalet personer utifrån utbildningens omfattning, trots att behoven är stora.

Förvaltningen kan konstatera att andelen utbildad personal sammantaget kan anses positiv på förskolorna där barnen är som mest sårbara. Det är färre förskollärare som ska ansvara för utbildningen, men de leder fler barnskötare i undervisningsuppdraget i relation till övriga staden.

2.2.3 Förutsättningar som påverkar

Ledarskapet i förskolan behöver förhålla sig till och påverkas av en mängd förutsättningar, bland annat att verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barn och barns behov. Barnens vistelsetid på förskolan är en förutsättning för att de ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Vistelsetiden och servicegraden heltid samt 15 alternativt 25 timmar varierar mellan förvaltningens förskolor. Barnens grundschema på förskolorna med de mest sårbara socioekonomiska förutsättningarna, utgår inte sällan från att en eller båda föräldrar är arbetssökande.

Barn till arbetssökande ges möjlighet till en vistelsetid om 15 timmar per vecka. Rektor kan bevilja 25 timmar utifrån särskilda behov hos barnet, exempelvis språkförutsättningar. För att svara upp mot det kompensatoriska uppdraget arbetar flertalet rektorer i förskolor med sämst förutsättningar med att erbjuda 25 timmar i stället för 15 timmar för att barnen bättre ska kunna tillgodogöra sig utbildningen.⁹

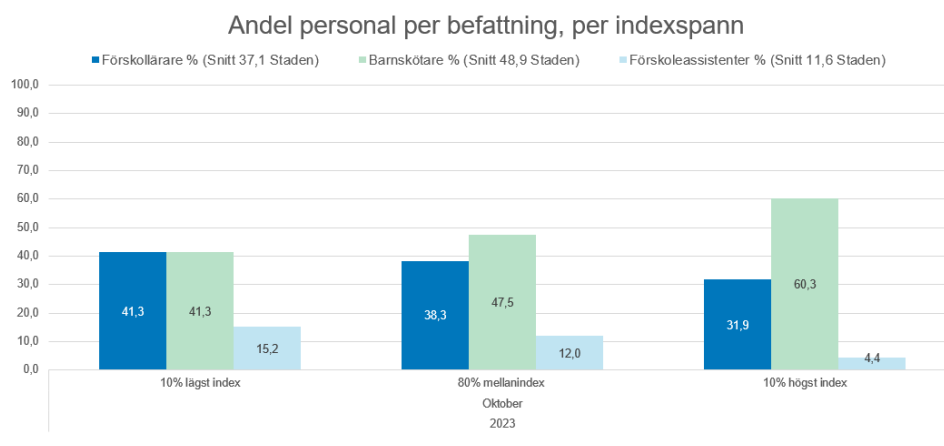
Kontinuitet är också något som påverkar såväl personal som barn på förskolan och möjligheten att bedriva och ta till sig undervisning. Flera av barnen från socioekonomiskt sårbara områden har korta dagar, sporadisk närvaro eller långvarig frånvaro samt påverkas av stor rörlighet i barngrupperna. Hög frånvaro och stor rörlighet påverkar undervisningsuppdraget på alla förskolor, men än mer på förskolor med högst index där barnens förutsättningar är som mest såbara.

Sammantaget visar förvaltningens underlag att dessa omständigheter försvårar möjligheten för rektor och personal att se resultat och effekter hos barnen, då kontinuitet och närvaro påverkar.

2.2.4 Rektor i förskolan

Ledarskapet utifrån rektorsuppdraget är komplext. Utöver kunskaper om de krav som anges i de föreskrifter som gäller för förskolan, ansvarar rektor för att barnen får en likvärdig och rättssäker utbildning. Rektorer behöver kunna skapa förutsättningar och ta ansvar för måluppfyllelse på såväl individ- som verksamhetsnivå och skapa möjlighet till att verksamheten som helhet utvecklas.

En viktig faktor för hög kvalitet och rektors möjlighet till organisering av utbildningen är personalens utbildningsnivå. Som redovisats ovan är tillgången till utbildad personal relativt god jämfört med övriga landets storstadsregioner, men det råder en ojämn fördelning av barnskötare och förskollärare i de olika indexspannen.

Figur 4, förvaltningens fördelning av andel per befattningarna förskollärare, barnskötare och förskoleassistenter uppdelat i de tre indexgrupperna

⁹ En viktig kompensatorisk insats är att barn ska ha tillgång till förskola. Förvaltningen har ett aktivt uppsökande arbete utifrån lagkravet fler barn i förskolan. Se barnbokslut 2023

I rektors kvalitetsdialog framkommer att en lägre andel förskollärare försvårar möjligheten att efterleva läroplanens krav på att leda arbetslag. Därmed kan förutsättningarna för rektor att säkerställa en god kvalitet för barns utbildning minska.

Utöver personalens formella kompetens och utbildningsbakgrund ser rektors förutsättningar olika ut. Organisatoriska förutsättningar så som barngruppers sammansättning, arbetsplatskultur, sjukfrånvaro, uppdragförståelse samt språklig kompetens hos personal påverkar rektors ledarskap i hög utsträckning.

Flertalet rektorer inom indexspannet med sämst förutsättningar beskriver att de har personal med brister i svenska språket och hur det försvårar att erbjuda en verksamhet med hög kvalitet. Dessa utmaningar visar sig i personalens kontakter med barn, vårdnadshavare, kollegor och rektor, samt i bristande förståelse av uppdraget. Även bristande kunskaper i svenska är en utmaning i samband med rekrytering när det gäller barnskötare och vikarier. Samtidigt lyfts tillgång till personal med kunskaper i svenska såväl som barnens modersmål fram som central av rektorerna.

För att skapa och bibehålla god kvalitet behöver rektor arbeta långsiktigt och systematiskt tillsammans personal och barn. För att bidra till ett kompetent ledarskap behövs enligt Skolverkets framgångsfaktorer stöd till nytillträdde rektorer. Rektorsprogrammet är en obligatorisk befattningsutbildning som ska bidra till att stärka rektors förmåga att leda och styra verksamheten samt möjligheter att klara det komplexa uppdraget.

Av förvaltningens drygt 350 förskolor har, i snitt, hälften en rektor med slutförd rektorsutbildning. Av stadens alla förskolor är det i snitt cirka 19 procent som har en rektor som inte påbörjat rektorsutbildning. På flera av dessa förskolor är det samma rektor.

97 procent av rektorerna för de förskolorna med sämst förutsättningar och barn med störst sårbarhet har avslutat eller har pågående rektorsutbildning. Detta visar att förvaltningen gjort en fördelning utifrån det kompensatoriska uppdraget.

Rektors kontinuitet har betydelse på flera sätt. Det möjliggör ett ledarskap som anpassas efter behov och situation och är förutsättning för rektor i att göra prioriteringar som bidrar till att verksamhetens uppsatta mål. 55 procent av förvaltningens förskolor har en rektor som varit placerad på enheten längre än tre år. Kontinuiteten och stabiliteten är störst för barn och personal på de förskolor där barnens förutsättningar är mest sårbara. Snittet för rektor som varit placerad på förskolan längre än tre år är 77 procent.

2.3 Planering och uppföljning/SKA

Utöver att planera och följa upp utbildningen ska, enligt skollagen, samtliga nivåer från rektor till huvudman analysera orsakerna till uppföljningens resultat. Analysen ska dessutom ligga till grund för de insatser huvudmannen och rektor beslutar genomföra i syfte att utveckla utbildningen (SFS, Lag 2022:940).

Utifrån Skolverkets framgångsfaktorer för skolutveckling bör systematiken i förvaltningens planering och uppföljning ta sin utgångspunkt i analyser av resultat likaväl som givna ramar och mandat. Det behöver också finnas tydlig och tillgänglig kommunikation kring verksamhetens frågor i hela styrkedjan så att rådande förutsättningar medger anpassningar efter behov och situation.

2.3.1 Huvudman

Ansaret för huvudmannens planering och uppföljning regleras i Skollagen, stadens riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll samt i förskolenämndens reglemente.¹⁰

Förvaltningens *systematik* för detta möter upp framgångsfaktorerna i Skolverkets nationella kvalitetssystem. Trots systematiken för alla nivåer i styrkedjan saknas tillräckliga underlag och analys på ansvarsnivåer mellan rektor och huvudman. De insatser som inte är direkt kopplade till kommunfullmäktige och stadens mål utan till förskolor i delområdena och deras behov, finns inte dokumenterade i förvaltningens ordinarie planerings- och uppföljningssystem. Detta försvårar förvaltningens arbete med att härleda styrningen då inga planeringar av förutsättningar, analyser av resultat, framgångsfaktorer eller effekter för delområdena synliggörs.

Förvaltningen har därför bristande kunskap om hur resurser och stöd ska fördelas och se ut. Insatserna för språkutvecklande arbete är ett exempel på detta. I en stor stad som Göteborg ska generella insatser finnas för det stora flertalet förskolors utveckling, men mer riktade och behovsanpassade insatser krävs också.

De brister som förvaltningen identifierat kan komma att omhändertas i den justering av ledningsorganisationen som förvaltningen påbörjat. Med en avdelningschef förskola, en kvalitetschef samt nio verksamhetschefer tydliggörs uppdrag och möjligheter till ansvarsutkrävande. Omorganisationen är en process och det är för tidigt att säga om det kommer bidra till ökad likvärdighet i utbildningen för stadens barn.

¹⁰ Göteborgs Stads riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll 1 kap 2 §1 samt Reglementet för Göteborgs Förskolenämnd 2 kap 1 §3

2.3.2 Rektor

Ansvaret för det systematiska kvalitetsarbetet (SKA) innebär att rektor följer upp undervisningens kvalitet, likvärdighet och resultat på sin förskoleenhet. Rektor analyserar resultat och utfall utifrån relevanta underlag från undervisningsnivån samt beslutar om och prioriterar utvecklingsinsatser för ökad undervisningskvalitet, likvärdighet och förbättrade resultat.

Detta sker i stor utsträckning och förvaltningens rektorer bedriver generellt ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete. Rektor planerar följer upp både skriftligt och muntligt på ett sådant sätt att huvudman/förvaltning får underlag och kunskap för att styra och leda.

Sammanställningarna av de skriftliga underlagen och analyserna av rektors kvalitetsdialog visar att rektors utmaningar för att få ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete på undervisningsnivån är kopplat till variation och kunskapsglapp i kompetensnivå och förmåga mellan och inom personalgrupperna.

Som en del i förvaltningens systematik och utifrån rektors ansvar gör samtliga rektorer för andra året i rad en bedömning av kvaliteten på sina förskolor utifrån lärandemiljöer som bedömningsunderlag. Generellt visar resultatet att de flesta barnen i staden möter en god kvalitet enligt rektors bedömning. Från år 2022 till 2023 har rektorer gjort bedömningen att fler förskolor har god kvalitet eller mycket god kvalitet. Förskolor där rektorerna har gjort bedömningen mycket god kvalitet har ökat från föregående år på såväl förskolor med bäst förutsättningar som på förskolorna i mittenindexspannet.

Drygt 70 procent av förskolorna med sämst förutsättningar bedömdes 2023 av sina rektorer som förskolor med god kvalitet och knappt 6 procent som mycket god kvalitet. Samtidigt bedömdes 23 procent av förskolorna i samma indexspann ha mindre god kvalitet både under 2022 och 2023.

3 Slutdiskussion

Kvaliteten på merparten av förvaltningens förskolor bedöms som god och förvaltningen arbetar delvis kompensatoriskt mot en ökad likvärdighet. Förvaltningen har rektorer med rätt kompetens och en hög andel utbildad personal jämfört med övriga storstadsregioner. Därtill har förvaltningen god kännedom om förskolornas framgångsfaktorer och utmaningar utifrån rektors systematik för planering och uppföljning. Flertalet breda kompetensutvecklingsinsatser och program erbjuds i förvaltningen, med forskningsbaserad grund. Kompensatoriskt bidrar förvaltningen med hög andel utbildad personal liksom med stabilitet i ledarskapet där rektor har god kontinuitet på förskolorna, samt möjliggör för barnen att tillgodogöra sig mer tid i förskolan.

Det är tydligt att de utmaningar som finns för förvaltningen handlar om förutsättningar. Resurstilldelning och utbildning i förskolan ska bygga på analyser av hur barns olika villkor och bakgrunder kan mötas av en utbildning som möjliggör att alla kan utveckla sin potential. Underlagen visar att de flesta barnen i vår stad har denna möjlighet men att de mest sårbara barnen med sämst förutsättningar, inte kompenseras tillräckligt.

För att förvaltningen ska kunna möta barns olika villkor och bakgrund, med mer riktade insatser, krävs ett ökat helhetsperspektiv. Trots att *systematiken* finns för hela styrkedjan och fungerar väl på rektors- och huvudmannanivå, saknas till viss del strukturer för mellancheftsnivån som bidrar till styrningen utifrån förvaltningens kompensatoriska uppdrag. Bristerna i förvaltningens uppföljning gäller framför allt orsaksanalys och ansvarsutkrävande. Detta medför att det blir svårt att på huvudmannanivå följa upp om rätt insatser görs och om de görs på rätt ställe för att ge effekt.

För barn på förskolor i socioekonomiskt sårbara områden kan konsekvenserna av otillräcklig kvalitet och avsaknad av ett kompensatoriskt arbete riskera att ge långtgående negativa effekter på både individ- och samhällsnivå. I förlängningen kan det innebära att barnen går miste om möjligheter till utveckling som de har rätt till.

Många av utvecklingsområdena kräver insatser över tid och är ett pågående arbete som sträcker sig över flera år. De identifierade bristerna i förvaltningen har potential att omhändertas och förbättras i och med den omorganiseringen förvaltningen påbörjat.

Referenser:

Läroplan för förskolan, Lpfö 18. Skolverket, 2018; [Läroplan för förskolan Lpfö 18](#).

Persson, S. (2015) *En Likvärdig förskola för alla barn – innebörder och indikatorer*, Stockholm: Vetskapsrådet rapportserie [Vetenskapsrådet En likvärdig förskola 2015.pdf](#)

SFS 2010:800. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet [Skollag \(2010:800\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

SFS 2022:940. Stockholm: Utbildningsdepartementet [Lag om ändring i skollagen](#)

Skolinspektionen, 2023. *Huvudmäns och rektors arbete för kvalitet i undervisning på förskolor i socioekonomiskt svaga områden* (temagranskning) [Skolinspektionen granskning socioekonomiskt svaga områden 2022.pdf](#)

Skolverkets nationella kvalitetssystem, [Faktorer för framgångsrik skolutveckling](#)

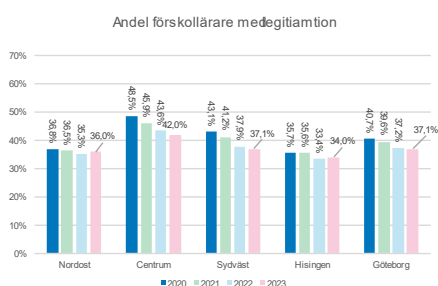
Indikatorssystem:

Förskoleförvaltningens indikatorer för kvalitet och likvärdighet

Indikatorsystemet är en del av förvaltningens planerings- och uppföljningssystem. De mått som presenteras visar enskilt och/eller tillsammans på den riktning förvaltningen tar för att utveckla verksamheten mot ökad kvalitet och för en ökad likvärdigheten i stadens förskolor. Måtten avses att mätas och jämföras över längre tid och blir på så sätt det förvaltningen kallar indikatorer.

Indikatorsystemet redovisas årligen i mars efter årsbokslutet. Indikatorn ”Medel till uppdragsutbildningar/kompetensutveckling” saknas därför.

1. Andel förskollärare med legitimation

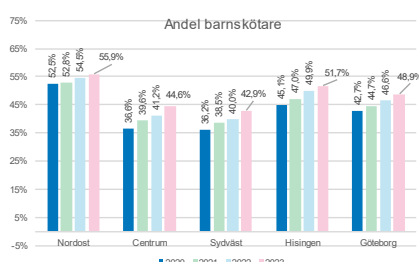

Vad: Andel förskollärare med legitimation i kommunal förskola. Uppgifter från Nekksus per 15 oktober och Skolverkets register över personal med förskollärarlegitimation. Uppgift avser tillsvidare - och visstidsanställda oavsett tjänstgöringsgrad.

Läsanvisningar: Andelen presenteras per utbildningsområde samt totalt. Varje område innehåller kolumner för 2020 -2023.

Barnens lärande och utveckling i centrum

2. Andel barnskötare

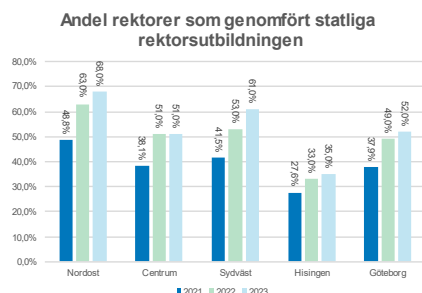

Vad: Andel barnskötare i kommunal förskola. Uppgifter från Nekksus per 15 oktober, utifrån befattning barnskötare. Uppgift avser tillsvidare - och visstidsanställda oavsett tjänstgöringsgrad.

Läsanvisningar: Andelen presenteras s per utbildningsområde samt totalt. Varje område innehåller kolumner för 2020 -2023.

Barnens lärande och utveckling i centrum

4. Rektors utbildningsnivå

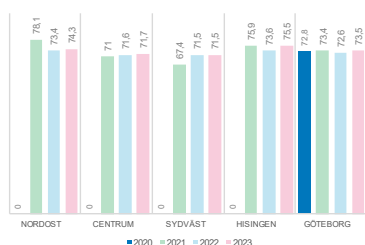

Vad: Antal rektorer som har gått REP (Rektorsprogrammet), som är en del av rektorsutbildningen.

Läsanvisningar: Andelen presenteras per utbildningsområde samt totalt. Varje område innehåller kolumner för 2021-2023. Data för 2019-2020 är sammanslagen enligt organisationsindelningen före omorganisationen som genomfördes 2021.

Barnens lärande och utveckling i centrum

5. Personalstabilitet

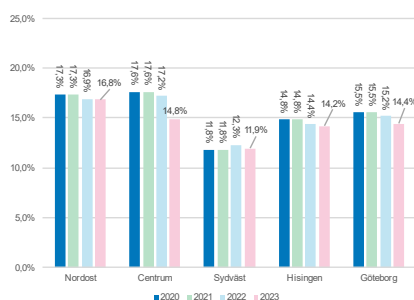
Vad: Indikatorn personalstabilitet är personal i barngrupp Yrkesgrupp (AID) barnskötare och förskollärare (B100) rapport 7.3 från Nekksus per 15 oktober.

Ingen historisk jämförelse möjlig på utbildningsområdesnivå för 2020 på grund av omorganisationen som genomfördes.

Läsanvisningar: Personalstabiliteten presenteras per utbildningsområde 2020-2023 och data för Göteborg totalt finns för perioden 2020-2023.

Barnens lärande och utveckling i centrum

6. Andel barn (1-5 år) ej placerade i förskoleverksamhet i befolkningen

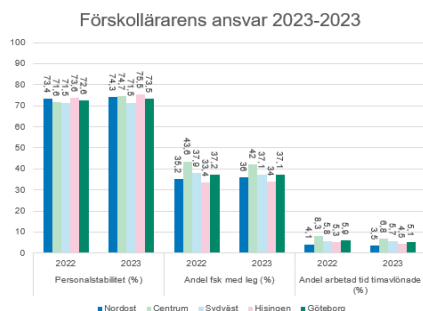

Vad: Andel barn (1-5 år) ej placerade i förskoleverksamhet, boende i Göteborg. Uppgifter från IST Analys per 15 oktober som samkörts med folkbokföringsuppgifter för september 2022.

Läsanvisningar: Andelen presenteras per utbildningsområde samt totalt för Göteborg. Varje område innehåller uppgifter för åren 2020-2023.

Barnens lärande och utveckling i centrum

7. Förskollärarens undervisningsansvar

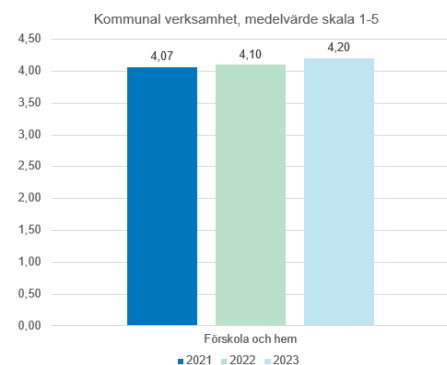
Vad: Förskollärarens undervisningsansvar består av indikatorerna personalstabilitet, andel förskollärare med legitimation samt uppgifter från Nekksus per 15 oktober avseende andel arbetad tid av timavlönade.

Läsanvisningar: Varje del av indikatorn presenteras i ett avsnitt i grafen för perioden 2022-2023, per utbildningsområde och totalt.

Till vänster redovisas personalstabilitet, i mitten andel förskollärare med legitimation, och till höger andel arbetad tid av timavlönade.

Barnens lärande och utveckling i centrum

8. Vårdnadshavares möjligheter att påverka/delta i verksamhetens utformning/upplevelse av inflytande

Vad: Indikatorn består av frågeområde Förskola och hem, från Göteborgsregionens enkät till vårdnadshavare inom förskola. Frågeområdet består av fem frågor,

- ☐ Förskolan tar hänsyn till den information jag förmedlar om mitt barn, till exempel om barnets mående, familjesituation eller utveckling.
- ☐ Förskolan informerar om mål och innehåll i utbildningen
- ☐ Utvecklingssamtalet ger mig möjlighet till en god dialog kring mitt barns trivsel, utveckling och lärande
- ☐ Jag känner mig välkommen att ställa frågor och komma med synpunkter
- ☐ Jag känner mig trygg med att mitt barn blir väl omhändertaget på förskolan.

Läsanvisningar: Varje stapel motsvarar ett måttår, den blåa stapeln till vänster motsvarar 2021, den mittersta gröna stapeln 2022 och stapeln längst till höger avser 2023.

Svarsfrekvensen var 59% (jmf 54% 2022).

Barnens lärande och utveckling i centrum

Socioekonomi

Barnens lärande och utveckling i centrum

Förskoleförvaltningen

Telefon: 031-365 09 60 (förskoleservice)

E-post: forskola@forskola.goteborg.se

